

מים זכים

זורשי רשומות אמרו 'אין מים אלא תורה'
שנאמר 'הוי כל צמא לכו למים' (ב"ק פב).

פרשת משפטים

והמקובלים העלו מהמדרש הנ"ל, דאין לקרוא מקרא בלילה, - והובא ג"כ בבאר היטב (או"ח סי' רלח, ב) וז"ל, 'אין לקרוא מקרא בלילה', עיי"ש.

- ג -

ומעתה לדברי המקובלים הנ"ל, יש מקום לדון ולפלפל בנידון, דכיון דבזמן שהותו של משה במרום, הוא הסיח דעתו בכל לילה ולילה, מלמוד מקרא בכל הלילה שלפניו, כיון שאין לקרוא מקרא בלילה וכנ"ל.

א"כ יש לדון האם כאשר משה עמד ללמוד אח"כ שוב מקרא ביום שלאחריו, הוא הי' צריך לחזור ולברך את ברה"ת, כיון שכלפי לימוד מקרא, הי' לו היסח הדעת גמור בכל הלילה שעבר, כיון שבליילה יש עניין בדווקא שלא לקרוא אז מקרא וכנ"ל.

ולכא' הדבר דומה, למי שבירך בורא פרי העץ על ענבים ותפוחים, ובאמצע אכילתו הסיח דעתו להדיא מלאכול עוד תפוחים, אך הי' בדעתו להמשיך לאכול ענבים, - ואח"כ נמלך בדעתו ורוצה לאכול כעת עוד תפוחים, - שדינו לחזור ולברך שוב על התפוחים.

כיון שכלפי התפוחים הי' לו היסח הדעת גמור, ואע"פ שכלפי הענבים ברכתו הראשונה נמשכת, דמ"מ אין זה מועיל לו כלפי התפוחים שהסיח מהם דעתו להדיא, - [עיי' בספר 'סדר ברכות' (ח"ב סי' פב), שכתב להוכיח את דין זה בכמה הוכחות, עיי"ש].

ומעתה יתכן לומר, דבנידון גבי הימים שהיה משה רבינו במרום, יש מקום לדון, דגם לדעת הסוברים שהניעור כל הלילה בעלמא, אי"צ לחזור ולברך ברה"ת בבוקר, אך מ"מ יתכן שבנידון גס הם יודו, דמשה חזר וברך ברה"ת בכל יום ויום, משום שהי' לו בלילה היסח הדעת מלימוד מקרא וכנ"ל.

- ד -

אכן באמת יש לדחות את הנ"ל מתרי טעמי.

א. דהנה יעוי' במש"כ בשער הציון (סי' רלח אות א) וז"ל, 'כתב בבאר היטב שאין לקרוא מקרא בלילה, ובפמ"ג משמע דיכול לקרוא מקרא, - ונראה דאפי' להמחמירין לית בזה איסורא, אלא שלכתחי' יותר טוב ללמוד מקרא ביום, - ונובע דבר זה ממה דאיתא במדרש, שהי' הקב"ה לומד עם משה, מקרא ביום ומשנה בלילה', עכ"ל.

ומעתה לפי מה שנטה השעה"צ לומר, דלכו"ע אין איסור לקרוא מקרא בלילה (והנידון הוא רק לעניין לכתחילה), אזי י"ל דכלפי דיני היסח הדעת, מה שקובע שיהי' היסח הדעת, הוא רק אם יש כעת איסור גמור, אך דין שנאמר רק לגבי לכתחילה אינו גורם להיסח הדעת.

ולכן בנידון, שמשם הרי לא הסיח דעתו לגמרי בלילה מלימוד המקרא, כיון שהי' בדעתו לשוב וללמוד עוד במקרא, ביום שעתיד לבוא אחרי הלילה, - וגם לא הי' למשה איסור

ויאמר ה' אל משה עלה אלי ההרה והיה שם ואתנה לך את לחת האבן והתורה והמצוה אשר כתבתי להורתם: ... ויעל משה אל הרה ויכס הענו את הרה: ... ויבא משה בתוך הענו ויעל אל הרה והי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה: (כד, יב-יח).

הנה איתא במדרשים, שבמשך כל הימים שמשם רבינו הי' במרום, הוא לא ישן שם, ואפי' תנומה קלה הוא לא התנמנם שם (עיי' בשמו"ר פרשה מז, ז), - ומעתה יש לדון ולפלפל טובא, כמה פעמים משה רבינו בירך את ברכות התורה, במשך כל הימים שהוא למד תורה במרום.

ויש לפלפל טובא בזה, וכדלהלן.

- א -

דהנה בפשטות נראה לומר, דהנידון הנ"ל תליא במחלוקת הפוסקים הידועה, גבי מי שהי' נייעור כל הלילה, - די' דס"ל דבכה"ג שהי' נייעור כל הלילה, אינו צריך לחזור ולברך בבוקר שוב את ברכות התורה.

ויש דס"ל דגם הנייעור כל הלילה צריך לחזור ולברך בבוקר שוב את ברה"ת, דלדעתם קבעו חכמים ברכה זו בכל יום, דומיא דשאר ברכות השחר (עיי' במשנ"ב סי' מז, כח).

ומעתה לדעת הנך דס"ל, שהנייעור כל הלילה אינו חוזר ומברך ברה"ת בבוקר, אזי י"ל שמשם רבינו לא בירך את ברה"ת, במשך כל הימים שהוא למד תורה במרום, כיון שהוא לא ישן בימים האלו כלל.

אך לדעת הנך דס"ל, שגם הנייעור כל הלילה, צריך לחזור ולברך ברה"ת בבוקר, אזי י"ל דמשה רבינו בירך במרום בכל יום את ברה"ת, - משום דאע"פ דבמרום לילה כיום יאיר, אך מ"מ מבואר במדרשים, שגם במרום יש זמן שדינו כיום, ויש זמן שדינו כלילה (עיי' בשמו"ר פרשה מז, ח, ובמדרש שוח"ט תהלים יט, ז, ועיי' בשו"ת רב פעלים ח"ב סוד ישרים סי' ד).

- ב -

אמנם לכא' יש מקום לפלפל בזה, ולומר דבנידון גבי הימים שהיה משה רבינו במרום, יש מקום לדון, דכו"ע יודו דמשה חזר וברך ברה"ת בכל יום ויום, וכדלהלן.

דהנה משמע בגמ' (ברכות ה.), שבזמן שמשם רבינו עלה למרום לקבל את הלוחות הראשונות, הוא קיבל מהקב"ה גם את התורה שבע"פ, - [אמנם במדרש (שמו"ר פרשה מז, ז) משמע, שהוא קיבל את התורה שבע"פ, רק כאשר עלה למרום לקבל את הלוחות השניות, עיי"ש].

והנה איתא במדרש שוחר טוב (שם) וז"ל, 'ומנין היה יודע משה רבינו, אימתי היה יום ואימתי לילה, שהוא מחשב ארבעים יום וארבעים לילה אצל הקב"ה, - אלא בשעה שהיה הקב"ה מלמדו מקרא, היה יודע שהוא יום, וכשהיה מלמדו משנה, היה יודע שהוא לילה' עיי"ש, (וכע"ז איתא ג"כ בתנחומא ובפרקי דר"א).

גמור ללמוד מקרא בלילה (אלא זה הי רק דין לכתחילה), אזי
בכה"ג י"ל, דאין בזה דין של היסח הדעת כלל.

ולפי"ז י"ל דמשה לא הי צריך לחזור ולברך ברה"ת בכל
יום ויום, להנך דס"ל דהניעור כל הלילה אי"צ לחזור ולברך
ברה"ת בבוקר, וכנ"ל.

- ה -

ב. ועוד י"ל דאפי' אם הי איסור גמור ללמוד מקרא
בלילה, אך מ"מ זה לא הי גורם שיצטרך לברך מחמת זה שוב
בבוקר ברה"ת מדין היסח הדעת, וכדמוכח מהא דקיי"ל,
דבתשעה באב אסור לקרות בתנ"ך, ולשנות במשנה ובמדרש
ובגמ' בהלכות ובאגדות, משום שנאמר פקודי הי ישרים
משמחי לב (ש"ע או"ח סי' תקנ"ד, א), ומ"מ מברכים ברה"ת
על פסוקי יברך וכו', משום שיותר לקרות כל סדר הי"ע (עי'
בשו"ע שם, ד).

וכמדו' שלא שמענו מעולם, שבמוצאי ת"ב יצטרכו לברך
שוב ברה"ת, מחמת שעד עתה הי איסור ללמוד בדברי תורה
המשמחים...

ומוכח שגם בכה"ג שיש איסור גמור ללמוד באיזה חלק
מחלקי התורה, מ"מ אין זה גורם שיהי חיסרון בחלות של
ברכות התורה, כלפי אותו חלק מחלקי התורה שאסור ללומדו
כעת, - **[ויש להעמיק ולדון, מה באמת הביאור בזה, אך כבר
אכמ"ל].**

וא"כ שוב י"ל, דגם אילו הי איסור גמור ללמוד מקרא
בלילה, אך מ"מ זה לא הי גורם, שמשה יצטרך לחזור ולברך
מחמת זה את ברה"ת בכל יום ויום, וכנ"ל.

- ו -

ואמנם עד שאנו דנים כמה פעמים משה רבינו בירך
ברה"ת, במשך כל הימים שהוא למד תורה במרום, יש לנו
לדון כמה פעמים משה רבינו בירך ברה"ת בכל ימי חייו, - **כיון
שיש מקום לומר, שמשה רבינו בירך רק פעם אחת בחייו, את
ברה"ת שמברכים לפני ת"ת, וכדלהלן.**

דהנה במוסף שבת קודש (של יתד נאמן, פרשת תזריע
מצורע תשע"ג, - הרב א. חפץ) **הובא מעשה שהי' עם הגאון
הגדול רבי משה שטרנבוך שליט"א, שכאשר הוא הי בחור
צעיר, הוא נכנס פעם למרן הרב מבריסק זצ"ל, והציג את
עצמו: 'אני נין ונכד לאדוננו הגר"א', - אז הפטיר הרב
מבריסק לעומתו, 'איזו וואס?' - נו אז מה?...**

**והשיב לו רבי משה שטרנבוך שליט"א, 'אז זכיתי
שהגר"א התפלל עלי כל יום בברכות התורה, ונהי' אנחנו
וצאצאינו...'** - ומרן הרב מבריסק שתק, - עד כאן מהמוסף
שב"ק הנ"ל.

- ז -

ויש לשאול על מעשה זה שאלה נפלאה, וכדלהלן.

[ובזמנו שלחנו את השאלה הזו למערכת מוסף שב"ק, והיא
התפרסמה אח"כ בהרחבה, במוסף שב"ק פרשת בעלזות תשע"ג].

דהנה יעו"י בהקדמה לביאור הגר"א על השו"ע, שכתבו
עליו שם בניו בזה"ל, **'... שקיים וקיבל על עצמו כל ימיו,
שלא לישן יותר מב' שעות במעט לעת, ומימיו לא ישן יותר
מחצי שעה רצופה, ובאותה החצי שעה היו שפתותיו מרחשין
הלכות ואגדות.'**

**'ככלות החצי שעה התגבר כארי ויטול ידיו, והתחיל
ללמוד בקול רם, ויישן עוד הפעם חצי שעה, וככה הייתה
שיעור שינתו, ג' מחצית השעה בלילה, ומחצית השעה
ביום...'** עכ"ל.

והנה יעו"י בשער הציון (סי' מז' אות כד), שציין שדעת
הגר"א היא, שהניעור כל הלילה אי"צ לחזור ולברך ברה"ת
בבוקר, עיי"ש.

ומעתה כיון שהגר"א לא הי ישן שינת קבע כל ימיו, דהוא
הי מקפיד שלא לישן יותר מחצי שעה וכנ"ל (ועי'ע בבה"ל סי'
ד, טז, בד"ה דוד, ואכמ"ל), א"כ יש לדון, האם הגר"א הי
מברך בכל יום ויום ברה"ת.

**או"ד דכיון דלא הי אצלו בכל ימיו הפסק של שינת קבע,
לכן הוא לא הי צריך לחזור ולברך שוב בכל ימיו את ברכות
התורה,** (דהא הגר"א גופי' ס"ל, שהניעור כל הלילה, אי"צ
לחזור ולברך ברה"ת בבוקר, וכנ"ל).

**ואי נימא שהגר"א לא הי מברך בכל יום ויום ברה"ת,
אזי עולה שהגר"א לא הי מתפלל על צאצאיו בכל יום ויום
את התפילה שבברה"ת 'ונהי' אנחנו וצאצאינו...'** - (ועי'ע
להלן באות ט).

- ח -

ומעתה יעו"י במש"כ בשו"ע (או"ח סי' ד, טז) וז"ל, **'דוד
הי נזהר שלא לישן שיתין נשמינ, כדי שלא יטעם טעם
מיתה',** (ועי'ע במש"כ שם הרמ"א, ובמה שהשיגו עליו
האחרונים, ואכמ"ל), - וכתב במשנ"ב (שם ס"ק לו) **'שנפ"מ
בכל זה לדידן, שבעל נפש יחמיר על עצמו עכ"פ ביום, שלא
לישן שיתין נשמינ, עיי"ש.'**

ומעתה י"ל, דכיון דאנו רואים דיש עניין גדול מאוד, שלא
לישן שיתין נשמינ, עד כדי כך שעניין זה הובא להלכה בשו"ע,
א"כ לכאוי י"ל בפשיטות, שאם אפי' בדורות האחרונים מצינו
להגר"א ז"ל שנהג כל ימיו במנהג זה, אזי י"ל דודאי דמשה
רבינו ג"כ נהג במנהג זה, ולא ישן מימיו שיתין נשמינ.

**ומעתה לפי"ז עד שאנו דנים כמה פעמים משה רבינו
בירך ברה"ת, במשך כל הימים שהוא למד תורה במרום, יש
לנו לדון כמה פעמים משה רבינו בירך ברה"ת בכל ימי חייו,
- כיון שלהנ"ל יש מקום לומר, שמשה רבינו בירך רק פעם
אחת בחייו את ברה"ת שמברכים לפני ת"ת, וכנ"ל.**

- ט -

ואמנם למעשה נחלקו הפוסקים בזה, דיש דס"ל שמי שישן
בלילה אפי' פחות מחצי שעה, הרי זה נחשב כשינת קבע, לעניין
שיש בזה הפסק לברה"ת, - אך יש דס"ל, דגם בלילה אין שינה כזו
נחשבת כשינת קבע, אלא רק כאשר ישן יותר מחצי שעה, - ועוד
יש דס"ל, שמי שתמיד רגילותו היא לישן פחות מחצי שעה, אזי
השינת קבע שלו נמדדת לפי הרגילות שלו.

ואכמ"ל בהבאת כל הדעות בזה באריכות, - אך נפ"מ לדידן
בכל זה, דלדעת חלק מהפוסקים י"ל, דמשה רבינו ודוד המלך
עי"ה והגר"א ז"ל כן היו צריכים לברך ברה"ת בכל יום ויום, גם
אם הניעור כל הלילה אי"צ לברך בבוקר, וכנ"ל.

ודע עוד דהמשנ"ב (סי' מז', כד) שלח לעי' במש"כ בביאור
הגר"א, בעניין הנידון מדוע הנכנס לבית הכיסא אי"צ לחזור
ולברך אחי"כ ברה"ת, - ויעו"י בביאור הגר"א שכתב, שצ"ע
בטעמים שכתבו לבאר, מדוע בית הכיסא לא גורם להפסק כלפי
ברה"ת, עיי"ש.

ומעתה יל"ע מה הייתה דעתו של הגר"א למעשה בזה, דאי
נימא שהוא ס"ל למעשה, שצריכים לברך ברה"ת בכל פעם
שיוצאים מבית הכיסא, אזי ממ"נ י"ל, דהוא הי מתפלל על
צאצאיו בכל יום ויום בברה"ת 'ונהי' אנחנו וצאצאינו...'
- ודו"ק ונפלא.

ניתן לזכות את הרבים ולהגדיל תורה ולהאדירה

ע"י הקלטת תגובות הערות והוספות

בקו' מים זכים': 02-633-5850

[כיום ישנם כ-60 תלמידי חכמים שליט"א

המאזינים לתגובות שהתקבלו במערכת]

ניתן לתרום לחוצאות הפצת העלון, דרך עמדות 'נדרים פלוס' - [לעבור לקופות נוספות - להיכנס ל'קין צרכי הרבים' - ולגלול למשבצת
המצינית: 'עלון מים זכים'] - הדברים נכתבו לעורר לב המעיין בלבד - הארות והערות יתקבלו בברכה בדוא"ל: a0527155442@gmail.com

להנצחת שמות לעי' ולרפ"ש וכדו' (50), ובכל ענייני העלון, ניתן לפנות: 1515-271-55442 (תא קולי)